

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร
การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม
ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑

ด้วยคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร เห็นสมควรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม เป็นมาตรฐานทั่วไป ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตร ให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน และปลอดภัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติ มาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบมติคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร ในการประชุม ครั้งที่ ๒/๒๕๖๒ เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงออกประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร การปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม มาตรฐานเลขที่ มกษ. 6402(G)-2562 ไว้เป็นมาตรฐานทั่วไป ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

ประภัตร โพธสุธน

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ ฟาร์มโคนม

แนวปฏิบัตินี้ ใช้อธิบายและขยายความทางวิชาการ ครอบคลุมเหตุผลและการปฏิบัติในแต่ละข้อกำหนด
ในมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม (มกษ. 6402-2562)

การตรวจประเมิน การให้การรับรอง และการให้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรสำหรับ
ฟาร์มโคนม ให้ถือตาม มกษ. 6402-2562

คำอธิบายของข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ
ฟาร์มโคนม (มกษ. 6402-2562)

1. ขอบข่าย

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ กำหนดเกณฑ์การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมเพื่อการค้า
ครอบคลุมข้อกำหนดตั้งแต่องค์ประกอบฟาร์ม การจัดการฟาร์ม บุคลากร สุขภาพสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์
สิ่งแวดล้อม และการบันทึกข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โคนมมีสุขภาพดี
และได้น้ำนมดิบที่มีคุณภาพในการนำไปใช้ผลิตเป็นอาหารที่ปลอดภัยต่อการบริโภค

2. นิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ มีดังต่อไปนี้

2.1 โคนม (dairy cattle) หมายถึง สัตว์ในสกุลบอส (Bos) ที่เลี้ยงไว้เพื่อใช้ผลิตน้ำนมสำหรับ
บริโภคเป็นอาหาร

2.2 ฟาร์มโคนม (dairy cattle farm) หมายถึง สถานที่ประกอบการที่เลี้ยงโคนม ซึ่งครอบคลุมถึง
โรงเรือน คอกพัก สถานที่เก็บอาหารสัตว์ เก็บเครื่องมือและอุปกรณ์ ทำลายซากสัตว์ รวบรวมขยะ
และมูลสัตว์

3. ข้อกำหนด

รายการที่ 1. องค์ประกอบฟาร์ม

1.1 สถานที่ตั้ง

ข้อกำหนด 1.1.1 ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการคมนาคมสะดวกต่อการขนส่ง

คำอธิบาย

สถานที่ตั้งฟาร์มอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเลี้ยงโคนม มีการคมนาคมที่สะดวกต่อการขนส่งโค อาหารสัตว์ น้ำนมดิบ และอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งการขนถ่ายของเสียและขยะ

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.1 สถานที่ตั้ง

ข้อกำหนด 1.1.2 ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ เว้นแต่มีมาตรการป้องกันอันตรายที่มีประสิทธิภาพ

คำอธิบาย

อันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพจากแหล่งกำเนิดมลพิษ เช่น ขยะหรือของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ของเสียจากแหล่งชุมชน แหล่งรวมสัตว์ เช่น ตลาดค้าสัตว์ โรงฆ่าสัตว์ แหล่งรวบรวมและแปรรูปมูลสัตว์ และวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ถูกชะล้างจากแหล่งเกษตรกรรม รวมทั้งของเสียจากฟาร์มเลี้ยงสัตว์ อาจปนเปื้อนในน้ำ ดิน หรืออากาศ และเป็นสาเหตุทำให้สัตว์เจ็บป่วยหรือตายได้

สถานที่ตั้งฟาร์มต้องอยู่ในแหล่งที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนของอันตรายดังกล่าว หรือมีมาตรการที่สามารถป้องกันหรือลดความเสี่ยงได้

นอกจากนี้ที่ตั้งฟาร์มต้องไม่อยู่ในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วม โดยพิจารณาจากลักษณะภูมิประเทศ ทิศทางการไหลของน้ำ หากมีความเสี่ยงต้องมีมาตรการป้องกัน เช่น การปรับระดับพื้นที่ให้สูงกว่าปกติ

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.2 ผังและลักษณะฟาร์ม

ข้อกำหนด 1.2.1 พื้นที่ฟาร์มมีขนาดเพียงพอเหมาะสมในการเลี้ยงสัตว์ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์และสิ่งแวดล้อม

คำอธิบาย

ฟาร์มโคนมประกอบด้วยโรงเรือน คอกพัก โรงรีดนม สถานที่เก็บหรือผสมอาหารสัตว์ สถานที่เก็บอุปกรณ์เวชภัณฑ์และสารเคมี บริเวณทำลายซาก ที่รวบรวมขยะและมูลสัตว์ แหล่งน้ำใช้หรือสถานที่กักเก็บน้ำ รวมถึงแหล่งน้ำสำรอง

ดังนั้น ขนาดพื้นที่ของฟาร์มต้องเพียงพอสำหรับการจัดแบ่งการก่อสร้างอาคารโรงเรือนอย่างเป็นระเบียบ สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน และไม่หนาแน่นจนไม่สามารถจัดการด้านการผลิตสัตว์ การควบคุมโรคสัตว์ สุขอนามัยของผู้ปฏิบัติงาน และการรักษาสัตว์แวดล้อม ได้ตามหลักวิชาการ รวมถึงถนนภายในฟาร์มมีความเหมาะสมในการขนส่งลำเลียงอุปกรณ์ อาหารสัตว์ และน้ำนมดิบ ได้สะดวก

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.2 ผังและลักษณะฟาร์ม

ข้อกำหนด 1.2.2 มีการวางผังฟาร์มที่ดี และจัดพื้นที่ของแต่ละกิจกรรมแยกเป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน เหมาะสมตามวัตถุประสงค์และขนาดฟาร์ม รวมทั้งแยกพื้นที่เลี้ยงจากที่พักอาศัย เพื่อให้สามารถป้องกันการปนเปื้อนได้

คำอธิบาย

บุคคล ยานพาหนะ หรือสิ่งของต่างๆ อาจเป็นสาเหตุในการแพร่ของเชื้อโรคมาสู่โคได้

การออกแบบและวางผังภายในฟาร์มที่ดีจะช่วยให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างถูกสุขลักษณะ ควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถป้องกันการปนเปื้อนข้ามระหว่างกิจกรรมต่างๆ

ฟาร์มโคนมต้องมีการวางผังฟาร์ม แสดงขอบเขตของฟาร์ม ขอบเขตของพื้นที่เลี้ยง ซึ่งมีการแบ่งรายละเอียดพื้นที่การใช้ประโยชน์ภายในฟาร์มออกเป็นสัดส่วนสอดคล้องกับการปฏิบัติงาน เช่น ตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรือนเลี้ยง คอกลูกโค โครุ่น โคนสาว คอกพักสัตว์ป่วย พื้นที่เลี้ยงปล่อย สถานที่เก็บหรือผสมอาหารสัตว์ สถานที่เก็บอุปกรณ์เวชภัณฑ์และสารเคมี บริเวณทำลายซาก ที่รวบรวมขยะและมูลสัตว์ แหล่งน้ำใช้หรือสถานที่กักเก็บน้ำ รวมถึงแหล่งน้ำสำรอง รวมทั้งพื้นที่เลี้ยงสัตว์ต้องแยกเป็นสัดส่วนจากที่พักอาศัย

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.2 ผังและลักษณะฟาร์ม

ข้อกำหนด 1.2.3 มีทางเข้า-ออกฟาร์มโคนมทางเดียว

1.2.4 มีการจำกัดการเข้า-ออกของบุคคลในบริเวณพื้นที่เลี้ยงสัตว์

คำอธิบาย

บุคคล ยานพาหนะ และสิ่งของต่างๆ จากภายนอก อาจเป็นพาหะนำเชื้อโรคเข้าสู่ฟาร์ม โดยเฉพาะพื้นที่เลี้ยงได้แก่ โรงเรือนและคอกพักสัตว์ ซึ่งอาจรวมถึงแปลงหญ้าที่ใช้เลี้ยง ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการปนเปื้อน

ดังนั้น เพื่อลดความเสี่ยง ฟาร์มโคนมต้องมีการควบคุมการเข้า-ออกฟาร์ม โดยจำกัดทางเข้า-ออกเพียงทางเดียว และมีป้ายแสดงข้อความหรือสัญลักษณ์เตือนไม่ให้บุคคลที่ไม่ได้รับอนุญาตเข้าฟาร์ม ประตูที่ไม่ได้เปิดใช้งานควรใส่กุญแจให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันบุคคลและยานพาหนะภายนอกเข้าสู่ฟาร์ม โดยไม่ได้รับอนุญาต

พื้นที่เลี้ยงควรมีการควบคุมการเข้า-ออกของบุคคลเพื่อควบคุมโรค เช่น ห้ามผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาในพื้นที่เลี้ยง มีรั้วกั้นพื้นที่เลี้ยง

ในช่วงที่มีการระบาดของโรคให้งดการเข้าเยี่ยมชมฟาร์ม และหลีกเลี่ยงการนำยานพาหนะเข้ามาในฟาร์ม

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.3 โรงเรือน

ข้อกำหนด 1.3.1 สร้างด้วยวัสดุที่คงทน แข็งแรง ง่ายต่อการทำความสะอาดและบำรุงรักษา มีหลังคา มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก ภายในโรงเรือนไม่มีส่วนยื่นที่แหลมคม ที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงานและโคนม

คำอธิบาย

โรงเรือนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเลี้ยงโคนม โรงเรือนที่ดีจะทำให้โคเจริญเติบโตได้ดี ไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพโค หากภายในโรงเรือนมีอุณหภูมิสูง โคจะเกิดความเครียดจากความร้อน ทำให้ไม่ยอมกินอาหารหรือกินอาหารได้น้อยลง รวมทั้งหากแสงสว่างในโรงเรือนไม่เพียงพอจะมีผลต่อพฤติกรรมการกินอาหารของสัตว์ รวมถึงการปฏิบัติงานของบุคลากร

โรงเรือนต้องมีโครงสร้างแข็งแรง ง่ายต่อการบำรุงรักษาและทำความสะอาด มีหลังคาสำหรับกันแดดกันฝน วัสดุใช้ทำหลังคา เช่น กระเบื้อง สังกะสี ควรให้ชายคาสูงจากพื้นดินอย่างเหมาะสมเพื่อให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ

การสร้างโรงเรือนหรือติดตั้งอุปกรณ์ภายในโรงเรือนไม่ควรให้มีส่วนยื่นที่แหลมคม เช่น ตะปู ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงานและโคนม

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.3 โรงเรือน

ข้อกำหนด 1.3.2 โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงโคนมมีพื้นที่เพียงพอกับจำนวนโคเพื่อให้แสดงพฤติกรรมได้ตามธรรมชาติ

คำอธิบาย

พื้นที่เลี้ยงที่ไม่เพียงพอกับจำนวนโคส่งผลให้โคเกิดความเครียด กระทบกับสุขภาพโค และน้ำนมลดลง

โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงโคนมต้องมีพื้นที่เหมาะสมกับจำนวนโค ไม่หนาแน่นเกินไป มีพื้นที่เพียงพอให้โคนมแต่ละตัวสามารถแสดงพฤติกรรมได้ตามธรรมชาติ สามารถนอนลงหรือยืนขึ้นโดยสะดวก ความกว้างยาว และสูง ต้องเหมาะสมกับขนาดของสัตว์ สัตว์ควรเคลื่อนไหวส่วนคอและหัวได้อย่างอิสระตลอดเวลา รวมถึงเวลาที่ลุกยืน

การกำหนดพื้นที่เลี้ยงต่อตัวควรพิจารณาความเสี่ยงต่อภาวะเครียดเนื่องจากความร้อน ได้แก่ อุณหภูมิของอากาศ ความชื้นสัมพัทธ์ ความเร็วลม รวมถึงปัจจัยจากตัวสัตว์เอง เช่น สายพันธุ์ อายุ อัตราการเผาผลาญอาหาร ระยะของการให้นม สีขน ความแน่นของขน และความสมบูรณ์ของร่างกาย

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.3 โรงเรือน

ข้อกำหนด 1.3.3 พื้นโรงเรือนที่ใช้เลี้ยงโคต้องเรียบ ไม่ลื่น ระบายน้ำได้ดี สามารถทำความสะอาดและปฏิบัติงานได้สะดวก

คำอธิบาย

พื้นโรงเรือนที่ใช้เลี้ยงโค มีความสำคัญต่อสุขภาพโค หากพื้นดังกล่าว ลื่น หรือมีความขรุขระ หรือลาดชันเกินไป อาจทำให้โคลัมเกิดการบาดเจ็บหรือกีบเป็นแผลได้ รวมทั้งหากพื้นโรงเรือนระบายน้ำและของเสียได้ไม่ดี อาจทำให้เกิดการสะสมของน้ำหรือของเสียบนพื้น ที่จะเป็แหล่งกำเนิดของเชื้อโรคได้

พื้นโรงเรือนที่ใช้เลี้ยงโคต้องเรียบ ไม่ลื่น ระบายน้ำและของเสียได้ดี สามารถทำความสะอาดและปฏิบัติงานได้สะดวก และไม่ทำให้เกิดการบาดเจ็บของกีบ กรณีเป็นพื้นคอนกรีต ควรทำพื้นหน้าคอนกรีตให้หยาบหรือเซาะร่อง ป้องกัน การลื่นของโค หากใช้วัสดุรองพื้น เช่น แพนยาง แกลบ ให้มีการทำความสะอาด หรือเปลี่ยนวัสดุรองพื้นในระยะเวลาที่เหมาะสม

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.3 โรงเรือน

ข้อกำหนด 1.3.4 พื้นโรงรีดนมหรือบริเวณรีดนมต้องทำด้วยวัสดุไม่ลื่น ระบายน้ำได้ดี

คำอธิบาย

กรณีพื้นโรงรีดนมเป็นพื้นดิน ในขั้นตอนการรีดนมอาจทำให้เกิดการปนเปื้อนสู่น้ำนมดิบได้

พื้นโรงรีดนมหรือบริเวณรีดนมต้องทำด้วยวัสดุไม่ลื่น ง่ายต่อการทำความสะอาด เช่น คอนกรีต ยกกระดาน สูงขึ้นตามความเหมาะสม มีความลาดเอียงให้สามารถระบายน้ำได้ดีและป้องกันไม่ให้เกิดการสะสมของของเสีย

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.3 โรงเรือน

ข้อกำหนด 1.3.5 รางหรือภาชนะใส่อาหารและน้ำสำหรับโคนม ทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดง่าย และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสัตว์

1.3.6 มีรางหรือภาชนะใส่อาหารและน้ำ เพียงพอกับขนาด อายุ และจำนวนโคนม วางอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมเพื่อให้โคกินอาหารและน้ำได้สะดวก

คำอธิบาย

รางหรือภาชนะใส่อาหารและน้ำสำหรับโคนม หากออกแบบหรือจัดวางอยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม จะทำให้โคกินอาหารและน้ำไม่สะดวก และอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพโคได้ รวมถึงยากต่อการปฏิบัติงานและยากต่อการทำความสะอาด

สร้างรางหรือภาชนะใส่อาหารและน้ำให้สะดวกในการทำความสะอาด เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งหมักหมมของ เชื้อโรค รวมทั้งไม่มีส่วนที่แหลมคมที่อาจเป็นอันตรายต่อโคนม

รางอาหาร รางน้ำ หรือภาชนะรูปแบบอื่น มีขนาดหรือจำนวนพอเพียงกับขนาด อายุ และจำนวนของ โคที่เลี้ยงในแต่ละโรงเรือน อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม ให้โคสามารถกินอาหารและน้ำได้อย่างสะดวก รวมถึงผู้ปฏิบัติงานสามารถนำอาหารให้โคและเปลี่ยนถ่ายน้ำได้ง่าย

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.3 โรงเรือน

ข้อกำหนด 1.3.7 มีช่องบังคับสัตว์ เพื่อความสะดวกและปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน และไม่เป็นอันตรายกับโค กรณีไม่มีช่องบังคับสัตว์ ให้ใช้ช่องรีดนมแทนได้

คำอธิบาย

ฟาร์มเลี้ยงโคนมจำเป็นต้องมีช่องบังคับสัตว์ที่สามารถบังคับสัตว์ได้ เพื่อให้เกิดความสะดวกและปลอดภัยต่อผู้ปฏิบัติงานสำหรับกิจกรรมต่างๆ เช่น เจาะเลือด ฉีดวัคซีน ถ่ายพยาธิ รักษาโรค ผสมเทียม ทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ ตรวจการตั้งท้อง

ช่องบังคับสัตว์ต้องแข็งแรงและไม่มีส่วนแหลมคมที่อาจเป็นอันตรายต่อตัวสัตว์และผู้ปฏิบัติงาน กรณีไม่มีช่องบังคับสัตว์ ให้ใช้ช่องรีดนมแทนได้

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.4 เครื่องมือและอุปกรณ์

ข้อกำหนด 1.4.1 มีเครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอต่อการรีดนมและการปฏิบัติงานในฟาร์ม

1.4.2 มีสถานที่เก็บเครื่องมือและอุปกรณ์เป็นสัดส่วน สะดวกในการปฏิบัติงาน

คำอธิบาย

เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในฟาร์มโคนม สำหรับปฏิบัติงานทั่วไป เช่น อุปกรณ์ทำความสะอาด อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการให้อาหารสัตว์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุปกรณ์ที่ใช้ในการรีดนม เช่น ถังนม อุปกรณ์ทำความสะอาดเต้านมและเครื่องรีดนม หากมีจำนวนไม่เพียงพอ อาจเป็นอุปสรรคสำหรับการปฏิบัติงานในฟาร์มโคนมได้ รวมถึงทำให้ไม่สามารถจัดการผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจึงควรจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงานในฟาร์ม รวมทั้งมีสถานที่เก็บเครื่องมือและอุปกรณ์เป็นสัดส่วน เพื่อให้สะดวกในการปฏิบัติงานและป้องกันการปนเปื้อน

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.4 เครื่องมือและอุปกรณ์

ข้อกำหนด 1.4.3 ติดตั้งหรือเลือกใช้เครื่องรีดนมอย่างถูกต้อง เหมาะสม และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตและไม่ทำให้เกิดการบาดเจ็บของเต้านมโค

คำอธิบาย

เครื่องรีดนมเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในฟาร์มโคนม หากเครื่องรีดนมติดตั้งไม่ถูกต้อง เครื่องจะทำงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ มีแรงลมดูดที่ไม่เหมาะสม อาจทำให้โคนมเป็นโรคเต้านมอักเสบหรืออาจทำให้ผลิตน้ำนมดิบลดลง

เครื่องรีดนมที่ใช้ในฟาร์มต้องถูกติดตั้งอย่างถูกต้องตามแนวทางการปฏิบัติที่ดีสำหรับเครื่องรีดนมของกรมปศุสัตว์หรือคู่มือของบริษัทผู้ผลิต กรณีใช้เครื่องรีดนมชนิดพกพาให้เลือกใช้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เครื่องรีดนมมีระบบการทำงานและควบคุมระดับสุญญากาศที่เหมาะสมต่อการรีดนม ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตและไม่ทำให้เกิดการบาดเจ็บของเต้านมโค

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.4 เครื่องมือและอุปกรณ์

ข้อกำหนด 1.4.4 อุปกรณ์และภาชนะที่เกี่ยวข้องกับการรีดและขนส่งน้ำนมดิบต้องเอื้อต่อการทำความสะอาดและฆ่าเชื้อ

คำอธิบาย

อุปกรณ์และภาชนะที่ใช้ในการรีดนมเป็นอุปกรณ์ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพของน้ำนมดิบ หากอุปกรณ์ดังกล่าวมีคุณสมบัติไม่เหมาะสม ทำความสะอาดยาก อาจทำให้เกิดการตกค้างของน้ำนมดิบ และส่งผลต่อปริมาณจุลินทรีย์ในน้ำนมดิบได้

อุปกรณ์และภาชนะที่สัมผัสกับน้ำนมดิบ เช่น ยางไลเนอร์ ถ้วยรวมนม ระบบท่อ สายยาง ภาชนะรองรับน้ำนม ภาชนะขนส่งน้ำนมดิบ วัสดุที่นำมาใช้ไม่ทำปฏิกิริยากับน้ำนมดิบ ไม่เป็นสนิม สามารถบำรุงรักษาและทำความสะอาดได้ง่าย

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม

ข้อกำหนด 2.1 มีเอกสารหรือหลักฐานที่แสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานในฟาร์มสำหรับกิจกรรมที่สำคัญ และปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนด ได้แก่ การจัดการพันธุ์ประวัติ การผสมพันธุ์ การปรับปรุงพันธุ์โคนม การจัดการอาหารสำหรับโคนม การจัดการด้านสุขภาพ การจัดการรีดนมและน้ำนมดิบ การทำความสะอาด และการจัดการขยะและมูลสัตว์

คำอธิบาย

เพื่อให้การปฏิบัติงานภายในฟาร์มเป็นไปด้วยความถูกต้อง เรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ เกษตรกร ผู้เลี้ยงโคนมควรจัดทำเอกสาร หรือหลักฐานรูปแบบอื่น เช่น ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ กระดานบันทึก ที่แสดง รายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานในฟาร์มด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- การจัดการพันธุ์ประวัติ การผสมพันธุ์ และการปรับปรุงพันธุ์โคนม
- การจัดการอาหารชั้นและอาหารหย่าให้โคในแต่ละช่วง
- แนวทางปฏิบัติในการจัดการด้านสุขภาพ เช่น แผนการให้วัคซีน แนวปฏิบัติเมื่อโคป่วย
- แนวปฏิบัติรีดนม เช่น ขั้นตอนการรีดนม ขั้นตอนการตรวจสอบการทำงานของเครื่องรีดนม

วิธีการทำความสะอาดเครื่องรีดนมและอุปกรณ์ต่าง ๆ และการจัดการคุณภาพน้ำนมดิบ

- แผนและวิธีการทำความสะอาดโรงเรือนและพื้นที่ฟาร์ม และแนวทางการจัดการสิ่งปฏิกูล เช่น มูลสัตว์ น้ำทิ้ง

เกษตรกรควรปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนด รวมถึงควรบันทึกผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนที่สำคัญ รายละเอียดตามข้อกำหนด 7.1

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม

2.2 การจัดการอาหารสำหรับโคนม

ข้อกำหนด 2.2.1 จัดให้มีอาหารที่เพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการของโคนมในแต่ละช่วง

คำอธิบาย

สารอาหารที่โคได้รับ เช่น พลังงาน โปรตีน แร่ธาตุ และวิตามิน เป็นปัจจัยสำคัญต่อผลผลิตน้ำนม การเจริญเติบโต ประสิทธิภาพการใช้อาหาร ประสิทธิภาพการสืบพันธุ์ และความสมบูรณ์ของร่างกาย

จัดหาอาหาร ให้มีปริมาณและคุณภาพที่พอเหมาะต่อการให้ผลผลิต และสุขภาพที่ดีของโค เหมาะสมกับความต้องการของโคนมในแต่ละช่วง เช่น โคนสาว โคตั้งท้อง โคแห้งนม (dry cow)

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม

2.2 การจัดการอาหารสำหรับโคนม

ข้อกำหนด 2.2.2 กรณีที่ใช้อาหารสำเร็จรูป ต้องมีคุณภาพและมาตรฐานตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ และให้ตรวจสอบคุณภาพอาหารโคนมทางกายภาพในเบื้องต้น

คำอธิบาย

อาหารสัตว์เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการเลี้ยงโค อาหารสำเร็จรูปต้องมาจากผู้ผลิตที่ได้รับใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ เพื่อให้มั่นใจว่าได้อาหารสัตว์ที่มีคุณภาพมีความปลอดภัย

ในการตรวจรับอาหารสัตว์ควรมีการตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์ทางกายภาพเบื้องต้นทุกรุ่นอย่างสม่ำเสมอ เช่น ภาชนะบรรจุอาหารสัตว์ไม่ฉีกขาด แตก ชำรุด ฉลากมีเลขทะเบียนถูกต้อง อาหารต้องไม่หมดอายุ ทั้งนี้ ก่อนนำอาหารไปเลี้ยงโคควรตรวจสอบอาหารสัตว์ หากพบว่ามีสี กลิ่นที่ผิดปกติหรือรวมตัวเป็นก้อน ไม่ควรนำมาใช้เลี้ยงโค

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม

2.2 การจัดการอาหารสำหรับโคนม

ข้อกำหนด 2.2.3 กรณีผสมอาหารเอง ห้ามใช้สารต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ และมีกระบวนการผสมอาหารสัตว์อย่างถูกสุขลักษณะ

คำอธิบาย

อาหารโคนมผสมใช้เองในฟาร์ม หรือผสมโดยองค์กรที่จำหน่ายอาหารสัตว์ให้สมาชิกของตนหรือของเกษตรกรในกลุ่มเดียวกัน (ได้แก่ สหกรณ์ หรือกลุ่มเกษตรกร) หากเลือกใช้วัตถุดิบที่ไม่มีคุณภาพหรือเกิดปนเปื้อนเชื้อโรคหรือสิ่งปนเปื้อนระหว่างการผสม อาจส่งผลต่อปริมาณน้ำนม หรือทำให้โคเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยหรือเกิดโรคอันไม่พึงประสงค์ และอาจเป็นสาเหตุทำให้มีสารตกค้างในน้ำนมโคได้

การผสมอาหารเองในฟาร์มหรือโดยองค์กร วัตถุดิบที่ใช้หรือสิ่งที่เติมในอาหารต้องมีคุณภาพ ปลอดภัย ไม่ใช้สารต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ ดังนั้น เกษตรกรควรมีการตรวจสอบแหล่งที่มาของวัตถุดิบต่างๆ ว่าไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนของอันตราย เช่น วัตถุอันตรายทางการเกษตร

ภาชนะบรรจุอาหารโคนมที่ผสมเองในฟาร์มหรือโดยองค์กร ต้องแห้ง สะอาด ป้องกันความชื้นได้ มีสภาพดี ไม่เคยใช้บรรจุวัตถุพิษ ปุ๋ย หรือวัตถุอันตรายใดที่อาจเป็นอันตรายต่อโคนม

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม**2.2 การจัดการอาหารสำหรับโคนม**

ข้อกำหนด 2.2.4 การผสมหรือเติมยาสัตว์ในอาหารและน้ำ ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม มีบริเวณเก็บอาหารสัตว์ดังกล่าวแยกออกจากอาหารทั่วไป และมีป้ายบ่งชี้

คำอธิบาย

ยาสัตว์ที่ผสมในอาหารสัตว์และน้ำ หากใช้อย่างไม่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพของโค และการตกค้างในผลิตภัณฑ์ ดังนั้น ในกรณีที่จำเป็นต้องผสมยาสัตว์ดังกล่าวในอาหารสัตว์และน้ำ ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม เพื่อควบคุมและจำกัดการใช้เท่าที่จำเป็น

ฟาร์มต้องมีบริเวณเก็บอาหารสัตว์ผสมยาสัตว์ดังกล่าวแยกออกจากบริเวณเก็บอาหารสัตว์ทั่วไป และมีป้ายบ่งชี้ เพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการใช้

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม**2.2 การจัดการอาหารสำหรับโคนม**

ข้อกำหนด 2.2.5 มีสถานที่เก็บอาหารโคนมที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมสภาพของอาหารสัตว์ได้

คำอธิบาย

สถานที่เก็บรักษาอาหารโคนมเป็นปัจจัยสำคัญของการรักษาคุณภาพอาหารสัตว์ หากเกษตรกรเลือกสถานที่ที่ไม่เหมาะสม อาจทำให้อาหารสัตว์เกิดความชื้นและเกิดการปนเปื้อนสารพิษจากเชื้อรา หรืออาจเป็นแหล่งอาหารของสัตว์พาหะได้

ดังนั้น สถานที่เก็บรักษาอาหารสัตว์ควรเป็นสถานที่เฉพาะ สามารถกันแดดกันฝนได้ สะอาด แห้ง ระบายอากาศได้ดี สามารถป้องกันแมลงและสัตว์พาหะต่าง ๆ ป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมสภาพของอาหาร รวมทั้งไม่ควรจัดวางภาชนะบรรจุอาหารชั้นสัมผัสกับพื้นโดยตรง เพื่อป้องกันความชื้นจากพื้น

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม**2.3 การจัดการน้ำใช้ในฟาร์ม**

ข้อกำหนด 2.3.1 น้ำสำหรับโคกินต้องมีปริมาณเพียงพอ สะอาด

คำอธิบาย

น้ำมีความสำคัญต่อการดำรงชีพของสัตว์ทุกชนิด โดยสัตว์ต้องกินน้ำทุกวันในปริมาณที่ร่างกายต้องการ หากโคได้รับน้ำไม่เพียงพออาจส่งผลกระทบต่อผลผลิตและสุขภาพโคได้ หรือหากคุณภาพน้ำไม่ดีอาจทำให้โคเกิดโรคหรือมีสารตกค้างในน้ำนมได้

ดังนั้น น้ำที่ให้โคกินต้องมีปริมาณเพียงพอ สะอาด และไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพโค ซึ่งอาจเป็นน้ำประปาหรือน้ำบาดาลที่มีคุณภาพ

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม

2.3 การจัดการน้ำใช้ในฟาร์ม

ข้อกำหนด 2.3.2 น้ำที่ใช้ในฟาร์มต้องสะอาด เพียงพอและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ในการใช้

คำอธิบาย

น้ำที่ใช้ในฟาร์ม ยกเว้นน้ำให้โคกิน เช่น น้ำที่ใช้ล้างทำความสะอาดฟาร์ม โรงเรือน อุปกรณ์ และภาชนะต้องสะอาด เพียงพอและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ในการใช้ น้ำสำหรับใช้ทำความสะอาดเต้านมและล้างอุปกรณ์ที่สัมผัสกับน้ำนมโดยตรง ต้องสะอาด และไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำนมดิบ

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม

2.4 การจัดการการรีดนมโคและการขนส่ง

ข้อกำหนด มีการเตรียมแม่โคก่อนการรีด การรีด และการขนส่ง ที่ถูกต้องตามสุขลักษณะที่ดี

คำอธิบาย

ขั้นตอนและวิธีการรีดนมเป็นปัจจัยสำคัญในการเก็บเกี่ยวผลผลิตน้ำนม หากเกษตรกรปฏิบัติไม่ถูกต้องจะส่งผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของน้ำนมดิบที่ได้

เกษตรกรต้องมีการวิเคราะห์คุณภาพน้ำนมดิบจากศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบหรือกรมปศุสัตว์เพื่อให้สามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาปรับปรุงการจัดการการเลี้ยงต่อไป เพื่อให้คุณภาพน้ำนมดิบสอดคล้องตามมาตรฐานในการนำไปใช้ผลิตเป็นอาหารที่ปลอดภัยต่อการบริโภค

คำแนะนำในการรีดนม มีดังนี้

1) การเตรียมแม่โคก่อนการรีด

- ควรทำความสะอาดเต้านมก่อนรีดนม
- ให้รีดนมจากเต้า 2 ครั้ง ถึง 3 ครั้ง ใส่ภาชนะ เพื่อดูลักษณะน้ำนม และเป็นการช่วยลดปริมาณเชื้อจุลินทรีย์ที่ปลายหัวนมได้

- ตรวจสอบเต้านมอักเสบเป็นประจำหรืออย่างน้อย 2 สัปดาห์ต่อครั้ง ด้วยน้ำยา ซีเอ็มที (California Mastitis Test: CMT) ก่อนรีดนม โคนมที่มีผลซีเอ็มที เป็นบวก ต้องรีดนมโคตัวนั้นเป็นครั้งสุดท้ายโดยแยกภาชนะ และรีดน้ำนมให้หมดเต้า ทั้งนี้ไม่ควรนำน้ำมนั้นมาใช้บริโภคและจำหน่าย

2) การรีดนม

- กรณีใช้ยากับโคนม ต้องพักระยะหยุดยาก่อนรีดน้ำนมเพื่อจำหน่าย
- อุปกรณ์เครื่องใช้เกี่ยวกับการรีดนมต้องสะอาด คนรีดนมต้องมีสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดี

- รีดนมให้ถูกต้องตามหลักวิธี ทั้งแบบการรีดนมด้วยมือ และแบบการรีดนมด้วยเครื่องรีดนม

- ในระหว่างการรีดนมควรป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งแวดล้อม จากมูลสัตว์หรือฝุ่นผงต่างๆ เช่น การให้อาหารโคนม การเปลี่ยนวัสดุรองพื้น

- หลังรีดนมเสร็จต้องจุ่มหรือสเปรย์หัวนมในน้ำยาจุ่มหัวนมทุกครั้ง หลีกเลี่ยงการทำให้เนื้อเยื่อของเต้านมและหัวนมเกิดการบาดเจ็บ

- เกษตรกรควรชั่งน้ำหนักและจดบันทึกปริมาณน้ำนมที่รีดได้ของโคนมทั้งเช้าและเย็นเป็นรายตัว อย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้งต่อตัว เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการปรับปรุงสายพันธุ์โคนม

3) การขนส่งน้ำนมดิบ

- หลังจากรีดน้ำนมโคเสร็จ ในกรณีที่ทำน้ำนมให้เย็นที่อุณหภูมิ 4 องศาเซลเซียสที่ฟาร์มไม่ได้ ควรรวบรวมและส่งน้ำนมไปยังศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบหรือโรงงานแปรรูปโดยเร็ว และภายในระยะเวลาที่ศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบ/โรงงานกำหนด ควรวางถังนมไว้ในที่ร่ม

- ผู้ส่งน้ำนมดิบต้องปฏิบัติตามหลักสุขลักษณะที่ดี สวมเสื้อผ้าที่สะอาด ทำความสะอาดยานพาหนะที่ใช้ขนส่งน้ำนมอย่างสม่ำเสมอ

- หลังจากส่งน้ำนมแล้วต้องล้างถังนมให้สะอาด ฆ่าเชื้อทันที และคว่ำผึ่งให้แห้ง เก็บถังนมไว้ในที่แห้ง สะอาด มีการป้องกัน แมลง หนู และการปนเปื้อนจากฝุ่นละอองได้เป็นอย่างดีก่อนนำมาใช้ในครั้งต่อไป

<p>รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม</p> <p>2.5 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา</p> <p>ข้อกำหนด 2.5.1 โรงเรือน เครื่องมือและอุปกรณ์ ต้องสะอาดและถูกสุขลักษณะ</p>

คำอธิบาย

ทำความสะอาดภายในโรงเรือน เครื่องมือและอุปกรณ์ อย่างสม่ำเสมอ เช่น เก็บมูลทุกวัน กวาดล้างพื้นโรงเรือน ไม่ให้พื้นโรงเรือนเป็นที่สะสมและหมักหมมของมูลโคและเศษอาหาร ทำความสะอาดอุปกรณ์ เช่น รางอาหาร เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของเชื้อโรค

ต้องทำความสะอาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่สัมผัสน้ำนมดิบทุกครั้งหลังใช้งานเสร็จ ผึ่งลมให้แห้ง หากใช้สารทำความสะอาดและน้ำยาฆ่าเชื้อ ภายหลังทำความสะอาดและฆ่าเชื้อให้ล้างอุปกรณ์ถึงเก็บน้ำนมด้วยน้ำเพื่อขจัดสารทำความสะอาดและน้ำยาฆ่าเชื้อ ยกเว้นกรณีที่ระบุว่่าน้ำยาฆ่าเชื้อนั้นไม่ต้องชะล้างด้วยน้ำ

อุปกรณ์และภาชนะที่ใช้ในการรีดนม เช่น ยางไลเนอร์ ถ้วยรวมนม ถังนม ต้องสะอาด ไม่มีกลิ่นอับหรือกลิ่นบูด ซึ่งเกิดจากการตกค้างของน้ำนมดิบ

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม

2.5 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา

ข้อกำหนด 2.5.2 บำรุงรักษาโรงเรือน เครื่องมือและอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพดี มีความปลอดภัยต่อโคและผูปฏิบัติงาน

คำอธิบาย

โรงเรือน เครื่องมือและอุปกรณ์ ที่ใช้เลี้ยงโคต้องมีการตรวจสอบและซ่อมบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ หากเกิดการชำรุด เสียหาย ต้องทำการซ่อมบำรุงเพื่อให้ใช้งานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และปลอดภัยต่อโคและผูปฏิบัติงาน

หมั่นตรวจสอบอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบรีดนมอย่างสม่ำเสมอให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมและพร้อมใช้งาน เช่น ยางไลเนอร์ สายยาง โดยปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติที่ดีสำหรับเครื่องรีดนมของกรมปศุสัตว์ หรือผู้ผลิต เพื่อให้มั่นใจว่าจะไม่ทำให้หัวนมและเต้านมบาดเจ็บในระหว่างการรีดนม รวมถึงไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนไปสู่ น้ำนมดิบ

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม

2.5 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา

ข้อกำหนด 2.5.3 สารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือวัตถุอันตรายด้านการปศุสัตว์ที่ใช้ในกระบวนการต่าง ๆ ให้ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์หรือสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และใช้ตามคำแนะนำวิธีใช้ของฉลากหรือตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม และเก็บเป็นสัดส่วน

คำอธิบาย

สารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือวัตถุอันตรายด้านการปศุสัตว์ เช่น ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อ สารกำจัดแมลงและสัตว์รบกวน สารกำจัดปรสิตภายนอกตัวสัตว์ หากเกษตรกรเลือกซื้อหรือใช้อย่างไม่ถูกต้อง นอกจากจะทำให้ประสิทธิภาพของการทำความสะอาดหรือฆ่าเชื้อลดลงแล้ว อาจเป็นสาเหตุให้เกิดการตกค้างของสารเคมีที่ฟาร์ม รวมถึงอาจส่งผลกระทบต่อสารตกค้างในน้ำนมโคได้

การใช้สารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือวัตถุอันตรายด้านการปศุสัตว์ ให้ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์ หรือสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และใช้ตามคำแนะนำในฉลากผลิตภัณฑ์ หรือตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม

สารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายชนิดต่างๆ ให้จัดเก็บเป็นสัดส่วนในสถานที่เก็บเฉพาะ ภาชนะบรรจุ สารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือวัตถุอันตรายที่เสื่อมสภาพหรือที่ใช้หมดแล้วต้องทำลายหรือกำจัด ด้วยวิธีที่ถูกต้องเพื่อป้องกันการนำภาชนะบรรจุกลับมาใช้ใหม่

รายการที่ 3 บุคลากร

ข้อกำหนด 3.1 มีจำนวนบุคลากรเหมาะสมกับจำนวนโคที่เลี้ยง มีการจัดแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน

คำอธิบาย

จำนวนบุคลากรมีความสำคัญที่ทำให้กิจการฟาร์มเลี้ยงโคนมประสบความสำเร็จ ฟาร์มจึงควรมีจำนวนบุคลากรเหมาะสมกับจำนวนโคที่เลี้ยง เพื่อให้สามารถดูแลโคได้อย่างทั่วถึง และควรจัดแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรตามความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ เพื่อให้จัดการฟาร์มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รายการที่ 3 บุคลากร

ข้อกำหนด 3.2 ผู้ประกอบการหรือบุคลากรที่เลี้ยงโคต้องมีความรู้ ประสบการณ์ และได้รับการฝึกอบรมหรือได้รับการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้เลี้ยงโคอย่างถูกต้อง

คำอธิบาย

การเลี้ยงโคอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการจะช่วยให้โคมีสุขภาพที่ดี ให้ผลผลิตสูง และได้น้ำนมที่มีคุณภาพ

ผู้ประกอบการหรือบุคลากรที่เลี้ยงโคต้องได้รับการฝึกอบรม หรือได้รับการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้สามารถเลี้ยงโคได้อย่างถูกต้อง และมีความรู้ในกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ และกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีการเลี้ยงอย่างต่อเนื่อง

รายการที่ 3 บุคลากร

ข้อกำหนด 3.3 มีสัตวแพทย์ที่ได้รับใบรับรองเป็นผู้ควบคุมฟาร์มกำกับดูแลด้านสุขภาพโค

คำอธิบาย

สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องการจัดการฟาร์มทั่วไปและการจัดการด้านสุขภาพตามระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการขอรับและออกใบรับรองสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มเลี้ยงสัตว์ พ.ศ. 2560 กำหนดให้ “สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มเลี้ยงสัตว์” หมายถึง สัตวแพทย์ที่มีใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์ และได้รับใบรับรองเป็นสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มจากกรมปศุสัตว์

สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำเรื่องการจัดการฟาร์มทั่วไป การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ สุขภาพของฟาร์ม การใช้ยาและวัคซีนภายในฟาร์ม โดยรับผิดชอบการสั่งยาสำหรับนำมาใช้ในฟาร์ม ทั้งนี้ เพื่อความปลอดภัยของโค และผลิตผลที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค

รายการที่ 3 บุคลากร

ข้อกำหนด 3.4 ผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มต้องมีสุขภาพส่วนบุคคลที่ดี และต้องได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีว่าไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง

คำอธิบาย

สุขภาพส่วนบุคคลที่ดีของผู้ปฏิบัติงานในฟาร์ม เป็นปัจจัยที่สำคัญในการป้องกันหรือลดการปนเปื้อนของเชื้อก่อโรคจากผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มสู่สัตว์ที่เลี้ยงได้

บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มต้องได้รับการตรวจสุขภาพอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และมีใบรับรองแพทย์เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มไม่เป็นโรคติดต่อ เช่น วัณโรค ซึ่งเป็นโรคติดต่อร้ายแรง

ผู้ที่แสดงอาการป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจและโรคระบบทางเดินอาหาร เช่น ไอ เจ็บคอ ท้องร่วง อาเจียน หรือมีไข้ ห้ามเข้าปฏิบัติงานในการรีดน้ำนมโคหรือพื้นที่เลี้ยงโค โดยอาจให้ไปปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงในโรงเรือน หรือหากมีอาการรุนแรงให้หยุดพักจนกระทั่งหายป่วยจึงให้กลับเข้าปฏิบัติงานได้

รายการที่ 4 สุขภาพสัตว์**4.1 การป้องกันและควบคุมโรค**

ข้อกำหนด 4.1.1 มีการทำเครื่องหมายประจำตัวโคทุกตัว ตามระบบการทำเครื่องหมายและขึ้นทะเบียนสัตว์แห่งชาติของกรมปศุสัตว์

คำอธิบาย

ในการพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ทั้งด้านสุขภาพสัตว์และการเพิ่มผลผลิตสัตว์ การจัดทำประวัติสัตว์เป็นรายตัวหรือรายฝูงมีความจำเป็น เพื่อประโยชน์ในการระบุตัวโค ซึ่งช่วยให้สามารถตรวจสอบ คัดกรอง ป้องกัน การเกิดโรคระบาดสัตว์ ตลอดจนการสอบสวนหาสาเหตุการเกิดโรค รวมถึงการพัฒนาปรับปรุงเพิ่มผลผลิต

ฟาร์มจึงต้องทำเครื่องหมายประจำตัวโคทุกตัว ตามระบบการทำเครื่องหมายและขึ้นทะเบียนสัตว์แห่งชาติของกรมปศุสัตว์ เช่น การทำเบอร์หู หรือการฝังไมโครชิพ เพื่อระบุตัวโคได้อย่างเป็นระบบ และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลให้ทุกหน่วยงานใช้ประโยชน์ได้

รายการที่ 4 สุขภาพสัตว์**4.1 การป้องกันและควบคุมโรค**

ข้อกำหนด 4.1.2 การจัดการสุขภาพสัตว์ การใช้ยา และโปรแกรมวัคซีน อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม

คำอธิบาย

การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการเลี้ยงโค หากโคมีสุขภาพทรุดโทรม ร่างกายอ่อนแอ เจ็บป่วย หรือตาย จะทำให้ผู้ประกอบการสูญเสียรายได้ แรงงาน และเวลาในการเฝ้าระวัง ดูแล และรักษาโรค รวมทั้งผู้บริโภคอาจจะได้รับผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยด้วย

ต้องตรวจติดตามสุขภาพฝูงโคอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อตรวจสอบโรคที่สำคัญ ได้แก่ โรคแท้งติดต่อ (Brucellosis) และวัณโรค (Tuberculosis)

มีโปรแกรมการให้วัคซีนเพื่อป้องกันโรคระบาดที่สำคัญ ได้แก่ โรคปากและเท้าเปื่อย (Foot and mouth disease) หรือโรคระบาดอื่น ๆ และมีโปรแกรมการกำจัดพยาธิภายในและภายนอกอย่างเหมาะสม

การจัดการสุขภาพสัตว์ การใช้ยา และโปรแกรมวัคซีน ดังกล่าว ให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม

รายการที่ 4 สุขภาพสัตว์
4.1 การป้องกันและควบคุมโรค
ข้อกำหนด 4.1.3 มีการป้องกันและฆ่าเชื้อโรค ยานพาหนะ อุปกรณ์ และบุคคลก่อนเข้าฟาร์ม รวมถึงมีการจัดบันทึกการผ่านเข้า-ออกฟาร์มของบุคคลภายนอกที่สามารถตรวจสอบได้

คำอธิบาย

การป้องกันและฆ่าเชื้อยานพาหนะ อุปกรณ์ และบุคคล เป็นมาตรการที่ใช้ป้องกันหรือลดความเสี่ยงในการนำเชื้อโรคเข้าสู่ฟาร์มหรือโรงเรือน

มาตรการทำลายเชื้อโรคอย่างเหมาะสมก่อนเข้าฟาร์ม มีดังนี้

1) บุคคล

- 1.1) มีบันทึกการเข้า-ออกฟาร์มของบุคคลภายนอกที่จะเข้าฟาร์ม ต้องแจ้งวัตถุประสงค์ และต้องได้รับอนุญาตจากผู้มีหน้าที่รับผิดชอบหรือผู้จัดการฟาร์มก่อนทุกครั้ง
- 1.2) มีมาตรการป้องกันการนำเชื้อโรคเข้าสู่ฟาร์มที่ทางเข้า-ออกฟาร์ม เช่น เปลี่ยนรองเท้า มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อ หรือใช้ถุงคลุมรองเท้า
- 1.3) ผู้ที่จะเข้าไปในพื้นที่เลี้ยงโคจะต้องทำความสะอาด และ/หรือ ฆ่าเชื้อที่บริเวณมือ
- 1.4) เสื้อผ้าที่สวมใส่ปฏิบัติงานภายในฟาร์มต้องมีการทำความสะอาดอย่างเหมาะสมทุกครั้ง หลังการใช้งาน

2) ยานพาหนะ

- 2.1) มีบันทึกการเข้า-ออกฟาร์มของยานพาหนะทุกชนิด เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้
- 2.2) จอดยานพาหนะในสถานที่ที่ฟาร์มกำหนดไว้ให้
- 2.3) ยานพาหนะที่เข้าฟาร์มโค ต้องผ่านการฆ่าเชื้อที่เหมาะสมโดยเฉพาะล้อยานพาหนะ

2.4) ต้องมีการควบคุมสิ่งปนเปื้อนและน้ำที่เกิดจากการฆ่าเชื้อยานพาหนะไม่ให้ปนเปื้อนเข้าไปสู่เขตพื้นที่เลี้ยงโค

3) มีวิธีการฆ่าเชื้ออุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ก่อนนำอุปกรณ์เข้าเขตพื้นที่เลี้ยงโคเพื่อป้องกันการปนเปื้อนของเชื้อโรค

รายการที่ 4 สุขภาพสัตว์

4.1 การป้องกันและควบคุมโรค

ข้อกำหนด 4.1.4 มีมาตรการควบคุมสัตว์พาหะ

คำอธิบาย

การหมักหมมของของเสียจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์พาหะ เพิ่มความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อโรคภายในฟาร์ม จึงต้องรักษาความสะอาดรอบพื้นที่การเลี้ยง

ควรตัดหญ้า และทำความสะอาดรอบ ๆ รั้วของโรงเลี้ยง เพื่อมิให้เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคและแมลงต่าง ๆ ที่เป็นพาหะของโรค

ทำความสะอาดพื้นที่เลี้ยง อุปกรณ์ และพื้นที่ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ กำจัดขยะและของเสียอย่างเป็นระบบไม่ให้แหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์พาหะ

นอกจากนี้ต้องมีการจัดการหรือมาตรการที่เหมาะสม ดังนี้

1) ห้ามนำอาหารเข้าไปรับประทานภายในโรงเรือนและคอกพักสัตว์

2) ฆ่าเชื้อบริเวณรอบโรงเรือน ถนนทางเข้า-ออก พื้นที่อื่น ๆ ภายในฟาร์มอย่างสม่ำเสมอ เช่น โรยปูนขาว พ่นหรือราดน้ำยาฆ่าเชื้อ

3) มีอุปกรณ์ป้องกันไม่ให้สัตว์พาหะ เข้ามาในโรงเรือนและโรงรีดนม รวมทั้งมีแผนการควบคุมและกำจัดสัตว์พาหะอย่างสม่ำเสมอทั้งภายนอกและภายในโรงเรือน

รายการที่ 4 สุขภาพสัตว์

4.1 การป้องกันและควบคุมโรค

ข้อกำหนด 4.1.5 ระบุแหล่งที่มาของโคนม และมีการกักโรคและตรวจรับรองสุขภาพโคนมที่นำเข้าฟาร์มใหม่

คำอธิบาย

กรณีนำโคใหม่เข้ามาในฟาร์ม ให้ระบุแหล่งที่มาของโคในแบบบันทึกข้อมูล

โคที่นำเข้ามาใหม่นี้ต้องได้รับการกักโรคที่ต้นทางกรณีเคลื่อนย้ายข้ามจังหวัดและตรวจรับรองสุขภาพจากกรมปศุสัตว์ และเมื่อมาถึงปลายทางต้องมีการกักโรคที่ฟาร์มในระยะเวลาตามดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์หรือสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม เพื่อให้มั่นใจว่าปลอดจากโรคติดต่อต่าง ๆ และทราบ

รายละเอียดเกี่ยวกับตัวโค เช่น หมายเลขประจำตัวสัตว์ พันธุ์ประวัติของพ่อและแม่ วันเดือนปีเกิด (ถ้ามี) เพื่อประโยชน์ต่อการจัดการการเลี้ยงต่อไป

รายการที่ 4 สุขภาพสัตว์

4.1 การป้องกันและควบคุมโรค

ข้อกำหนด 4.1.6 กรณีเกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด ให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์

คำอธิบาย

ในกรณีที่เกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด ให้ปฏิบัติตามกฎหมายและคำแนะนำที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม ทันต่อสถานการณ์ และมีประสิทธิผลในการควบคุมโรคระบาด ตลอดจนเป็นการลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นด้วย

ถ้าพบว่าโคมีการตายผิดปกติให้แจ้งสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มเข้าตรวจสอบ และหากเกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาดให้แจ้งปศุสัตว์พื้นที่ทันที และปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์

รายการที่ 4 สุขภาพสัตว์

4.1 การป้องกันและควบคุมโรค

ข้อกำหนด 4.1.7 การจัดการซากโคให้อยู่ในดุลยพินิจของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มด้วยวิธีเหมาะสม ในกรณีของโคที่ตายจากโรคระบาด ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์

คำอธิบาย

การกำจัดซากโคที่ไม่เหมาะสมอาจทำให้เกิดการแพร่กระจายของโรค และก่อปัญหาผลกระทบต่อชุมชน

ต้องมีการกำจัดซากโคอย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม ในกรณีของโคที่ตายจากโรคระบาด ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์

รายการที่ 4 สุขภาพสัตว์

4.2 การบำบัดโรคสัตว์

ข้อกำหนด 4.2.1 การบำบัดโรคสัตว์ให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม และเป็นไปตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9032 เรื่อง ข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์

คำอธิบาย

การบำบัดโรคสัตว์อย่างไม่ถูกต้องอาจทำให้เกิดการดื้อยา หรือมียาสัตว์ตกค้างในผลิตภัณฑ์ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค และทำให้ผู้ประกอบการเสียค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น

การตรวจวินิจฉัย ออกใบสั่งยา รักษาโรค ป้องกันการเกิดซ้ำ แนะนำและควบคุมการใช้ยา และกำหนดระยะเวลาหยุดยา ต้องดำเนินการหรือกำกับดูแลโดยสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม และปฏิบัติตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9032 เรื่อง ข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์

รายการที่ 4 สุขภาพสัตว์

4.2 การบำบัดโรคสัตว์

ข้อกำหนด 4.2.2 การจัดเก็บวัคซีนหรือยาสัตว์ที่ฟาร์ม ให้เก็บรักษาตามคำแนะนำของกรมปศุสัตว์ สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม หรือคำแนะนำบนฉลากหรือเอกสารกำกับ และเก็บเป็นสัดส่วน

คำอธิบาย

การจัดเก็บวัคซีนหรือยาสัตว์ในสภาวะที่ไม่เหมาะสมจะทำให้วัคซีนหรือยาสัตว์นั้นเสื่อมสภาพ และมีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานก่อนวันหมดอายุที่ระบุไว้ รวมถึงการจัดเก็บปนกับยาของคนหรือสถานที่ที่ไม่เหมาะสมอาจก่อให้เกิดอันตรายกับผู้เลี้ยงโคหรือบุคคลอื่นๆ ได้

การจัดเก็บวัคซีนหรือยาสัตว์ในฟาร์มให้ปฏิบัติดังนี้

- 1) เก็บรักษาวัคซีนหรือยาสัตว์แยกเป็นสัดส่วนตามชนิดของยาสัตว์ในสถานที่ที่เหมาะสม ปลอดภัย และสะดวกในการใช้งาน
- 2) เก็บรักษาวัคซีนหรือยาสัตว์ตามคำแนะนำของผู้ผลิตที่ระบุไว้ในเอกสารกำกับผลิตภัณฑ์หรือบนภาชนะ หรือตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์ม โดยคำนึงถึงอุณหภูมิ ความชื้น และแสง เนื่องจากการเก็บรักษาไม่ถูกต้อง อาจมีผลทำให้วัคซีนหรือยาสัตว์เสื่อมคุณภาพ
- 3) การกำจัดวัคซีนหรือยาสัตว์ที่ไม่ต้องการใช้ ควรปฏิบัติให้ปลอดภัยตามคำแนะนำของผู้ผลิตที่ระบุไว้ในเอกสารกำกับผลิตภัณฑ์หรือบนภาชนะ หรือตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ควบคุมฟาร์ม เพื่อลดการปนเปื้อนต่อสภาพแวดล้อม

รายการที่ 5 สวัสดิภาพสัตว์

ข้อกำหนด ดูแลโคให้มีความเป็นอยู่ที่สบาย หากโค ป่วย บาดเจ็บ พิการ ให้ปฏิบัติอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดการทรมานสัตว์

คำอธิบาย

ฟาร์มโคต้องมีการจัดการด้านสวัสดิภาพสัตว์ โดยปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ โดยมีการตรวจสอบสุขภาพและสวัสดิภาพโคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้โคมีความเป็นอยู่ในสภาวะที่เหมาะสม มีสุขอนามัยที่ดี และได้รับอาหารและน้ำอย่างเพียงพอ

ในกรณีที่โคได้รับบาดเจ็บ ป่วย หรือพิการ ให้แยกออกมาดูแลรักษาอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดการทรมานสัตว์

รายการที่ 6 สิ่งแวดล้อม

ข้อกำหนด 6.1 กำจัดหรือจัดการขยะมูลฝอย ของเสีย และมูลโค ด้วยวิธีการที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

คำอธิบาย

ขยะมูลฝอย ของเสีย และมูลโคจากฟาร์ม หากจัดการไม่เหมาะสมจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และทำให้เกิดการปนเปื้อนสู่พื้นดิน แหล่งน้ำ อากาศ และเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคต่างๆ จึงควรนำไปกำจัดหรือจัดการด้วยวิธีการที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ

รายการที่ 6 สิ่งแวดล้อม

ข้อกำหนด 6.2 กรณีมีขยะติดเชื้อ ให้แยกทำลายและกำจัดด้วยวิธีที่ถูกต้องภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม

คำอธิบาย

กรณีมีขยะติดเชื้อหรือขยะอันตราย เช่น ขวดยา ขวดวัคซีน เข็มฉีดยา ให้แยกทำลายหรือกำจัดด้วยวิธีที่ถูกต้อง ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม

รายการที่ 6 สิ่งแวดล้อม

ข้อกำหนด 6.3 จัดการน้ำเสียจากฟาร์มอย่างเหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

คำอธิบาย

น้ำเสียจากฟาร์มที่จะปล่อยหรือระบายออกสู่สิ่งแวดล้อมโดยไม่ผ่านการบำบัด จะมีผลต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการสาธารณสุข ซึ่งมีผลกระทบต่อชุมชน การเลี้ยงสัตว์ และกิจกรรมอื่น ๆ ในบริเวณข้างเคียง

ดังนั้น เกษตรกรจึงควรจัดการน้ำเสียที่เกิดจากกิจกรรมต่างๆ ภายในฟาร์มอย่างเหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีปล่อยน้ำที่ใช้ในฟาร์มออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะให้บำบัดน้ำเสียอย่างถูกต้องก่อน

กรณีที่เกิดโรคระบาดในฟาร์ม ต้องฆ่าเชื้อและบำบัดน้ำเสียจากโรงเรือนหรือฟาร์มก่อนปล่อยหรือระบายออกนอกฟาร์ม เพื่อป้องกันไม่ให้เชื้อกระจายสู่สิ่งแวดล้อมภายนอก

รายการที่ 7 การบันทึกข้อมูล

ข้อกำหนด 7.1 ให้บันทึกข้อมูล ได้แก่ บันทึกด้านการผสมพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ บันทึกการจัดการอาหารให้โคนม บันทึกด้านการจัดการด้านสุขภาพ และบันทึกด้านการจัดการรีดนม ปริมาณ และคุณภาพน้ำนมดิบ บันทึกการทำความสะอาดและการบำรุงรักษาโรงเรือนและอุปกรณ์ และบันทึกด้านบุคลากร

คำอธิบาย

เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานอาหารปลอดภัย ในด้านการตามสอบของกระบวนการผลิต ฟาร์มโคนม จึงต้องมีการบันทึกข้อมูลผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการฟาร์มที่มีผลกระทบต่อ สุขภาพ ผลผลิต และการควบคุมโรค เพื่อเป็นหลักฐานในการทำงานแต่ละขั้นตอนว่าถูกต้องตาม วิธีปฏิบัติที่กำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์หาสาเหตุที่มาของปัญหาหรือ ข้อผิดพลาดในกระบวนการผลิต สำหรับปรับปรุงให้ดีขึ้น

การปฏิบัติงานที่ต้องมีการบันทึกข้อมูล ดังนี้

- ทะเบียนประวัติโคนม มีข้อมูล ได้แก่ หมายเลขประจำตัว ชื่อโค เพศ พันธุ์ วัน/เดือน/ปีเกิด หมายเลขพ้อ และหมายเลขแม่ กรณีนำโคใหม่เข้ามาเลี้ยง ให้ระบุแหล่งที่มาของโคนม
- ข้อมูลการสืบพันธุ์ของแม่พันธุ์ มีข้อมูล ได้แก่ ครั้งที่ผสม วัน/เดือน/ปีที่ผสม พันธุ์ พ้อพันธุ์ ที่ใช้ผสม อายุแม่พันธุ์ กำหนดวันคลอด วัน/เดือน/ปี เพศ และหมายเลขประจำตัว ของลูกที่เกิด
- การใช้วัคซีนหรือยาสัตว์ในฟาร์ม มีข้อมูล ได้แก่ วัน/เดือน/ปีที่ใช้ วัตถุประสงค์ในการใช้ ชื่อผู้ผลิต เลขทะเบียน ชื่อสามัญของยา รุ่น วันหมดอายุ วิธีการใช้ และลงลายมือชื่อของสัตวแพทย์ ผู้ควบคุมฟาร์ม
- การบำบัดโรคโค มีข้อมูล ได้แก่ วัน/เดือน/ปีที่รักษา ชื่อและหมายเลขประจำตัวโค อาการ ผลการตรวจวินิจฉัยโรค วิธีการรักษาและผลการรักษา และลงลายมือชื่อของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม
- บันทึกข้อมูลปริมาณน้ำนมดิบรวม มีข้อมูล ได้แก่ จำนวนแมรีด ปริมาณน้ำนมรวมของฟาร์ม
- ผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำนมดิบ มีข้อมูล วันที่ตรวจ และผลการตรวจ เช่น การตรวจด้วยวิธี Methylene blue reduction test หรือวิธี Standard Plate Count (SPC) การทดสอบด้วยแอลกอฮอล์ (alcohol test) ค่าพีเอช (pH) จำนวนเม็ดเลือดขาว (Somatic Cell Count) ปริมาณเนื้อนมรวม (Total Solid (TS)) หรือปริมาณเนื้อนมไม่รวมไขมันเนย (Solids Not Fat (SNF))
- การตรวจรับอาหารสัตว์สำเร็จรูปหรือวัตถุดิบอาหารสัตว์ มีข้อมูล ได้แก่ วัน/เดือน/ปีที่ซื้อ ผู้ขาย ชนิดของอาหารสัตว์ จำนวน วันผลิต/วันหมดอายุ (ถ้ามี) ลักษณะปรากฏ (เช่น สี กลิ่น การเกาะ เป็นก้อน)
- การใช้สารเคมีหรือวัตถุอันตรายด้านการปศุสัตว์ มีข้อมูล ได้แก่ วัน/เดือน/ปีที่ใช้ วัตถุประสงค์ในการใช้ ชื่อผู้ผลิต เลขทะเบียน ชื่อสามัญของสาร รุ่น วันหมดอายุ วิธีการใช้
- การทำความสะอาดฆ่าเชื้อ การตรวจสอบสภาพโรงเรือน และอุปกรณ์ มีข้อมูล ได้แก่ วัน/เดือน/ปี ที่ซ่อมแซมโรงเรือนและอุปกรณ์ที่เสียหาย การทำความสะอาดโรงเรือน/ภายนอกโรงเรือน/พื้นที่เลี้ยงปล่อย การทำความสะอาดเครื่องรีดนมและอุปกรณ์อื่นๆ การบำรุงรักษาระบบรีดนมและอุปกรณ์ต่างๆ
- ข้อมูลบุคลากร มีข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลการอบรมของบุคลากร รวมถึงข้อมูลการตรวจสุขภาพ ประจำปี
- บันทึกบุคคลเข้า-ออกฟาร์ม มีข้อมูล ได้แก่ วัน/เดือน/ปีที่เข้าฟาร์ม ชื่อ-สกุล วัตถุประสงค์ การเข้า-ออกฟาร์ม

รายการที่ 7 การบันทึกข้อมูล

ข้อกำหนด 7.2 ให้เก็บรักษาบันทึกข้อมูลเป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี

คำอธิบาย

เก็บบันทึกข้อมูลไว้อย่างน้อย 3 ปี กรณีที่ผลิตผลมีปัญหาภายหลัง ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการตามสอบให้ทราบถึงที่มาของปัญหาได้ ทั้งนี้ เกษตรกรอาจเก็บเอกสารไว้นานกว่า 3 ปี เพื่อประโยชน์ในการจัดการด้านการผลิตหรือปรับปรุงพันธุ์

แบบบันทึกที่ ก.7 แบบบันทึกบุคคลเข้า-ออกฟาร์ม

ว/ด/ป	ชื่อ-สกุล	วัตถุประสงค์การเข้า-ออกฟาร์ม	เลขทะเบียนรถยนต์	จำนวนคน	ลายเซ็น	ผู้อนุญาต

แบบบันทึกที่ ก.8 แบบบันทึกการฝึกอบรมหรือดูงานของบุคลากร

ชื่อ ..... ตำแหน่ง..... เพศ.....วันเดือนปีเกิด.....วันที่เข้าทำงาน.....วุฒิการศึกษา.....

				ผู้จัดการฟาร์ม
วันที่	ระยะเวลา	สถานที่	เรื่อง	

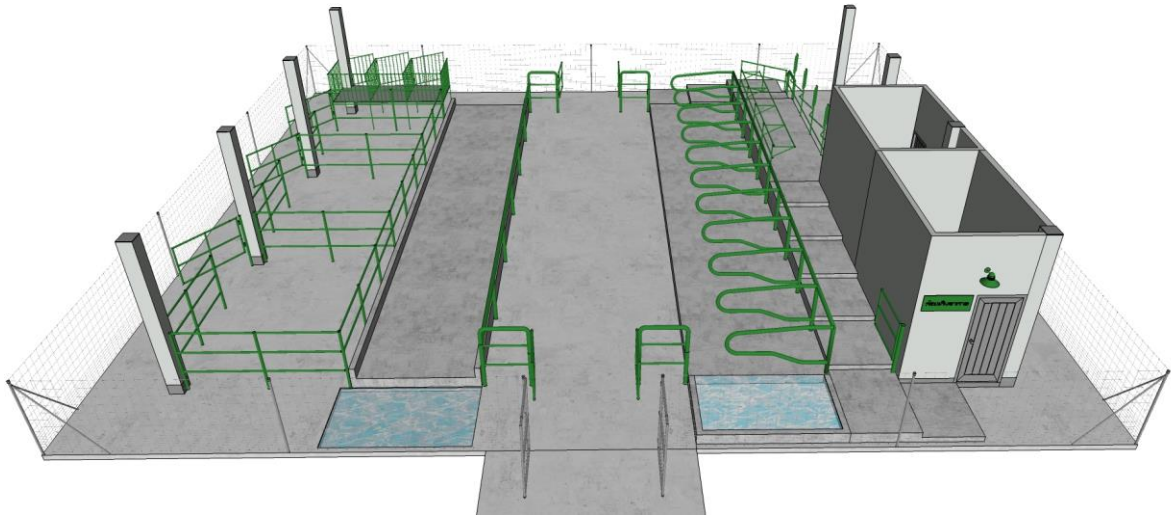

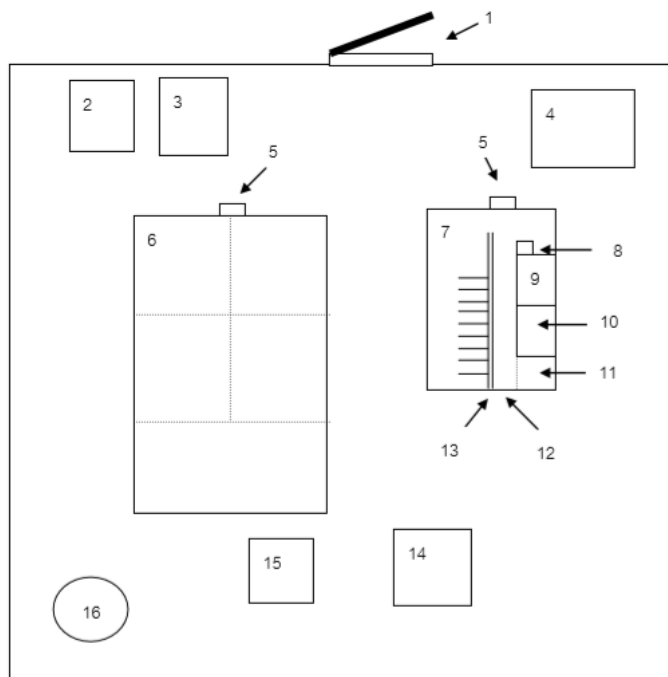
ภาคผนวก ข ตัวอย่างผังฟาร์มโคนม

ตัวอย่างผังฟาร์มโคนมในภาคผนวก ข นี้* เป็นตัวอย่างให้เกษตรกรใช้เป็นแนวทาง เกษตรกรสามารถประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสม

ภาพที่ ก.1 ตัวอย่างผังฟาร์มโคนมขนาด 10 แมร์ิต

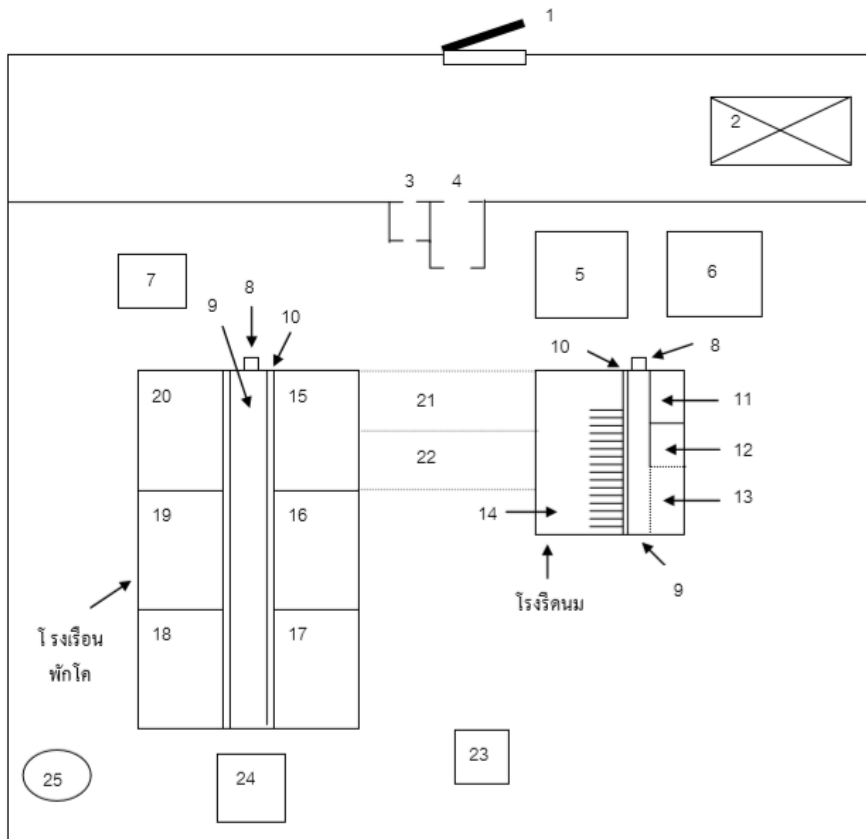
* ที่มา กรมปศุสัตว์

ภาพที่ ก.2 ตัวอย่างผังฟาร์มโคนมขนาดเล็ก

หมายเหตุ หมายเลขในภาพที่ ก.2 แสดงถึงตำแหน่งต่าง ๆ ภายในฟาร์มดังนี้

1. ประตูทางเข้าฟาร์ม
2. พื้นที่เก็บอาหารหยาบ
3. แหล่งน้ำ (บ่อบาดาล/หรือสระน้ำ)
4. บ้านพัก
5. อ่างน้ำยาฆ่าเชื้อ
6. โรงเรือน
7. โรงรีดนม
8. ตู้เก็บยา
9. ห้องเก็บอาหารสำเร็จรูป
10. บริเวณเก็บอุปกรณ์รีดนม
11. บริเวณล้างอุปกรณ์รีดนม
12. ทางเดินนำรางอาหาร
13. รางอาหาร
14. บ่อพักน้ำเสีย
15. พื้นที่ตากมูลโค
16. บริเวณรวบรวมขยะ

ภาพที่ ก.3 ตัวอย่างผังฟาร์มโคนมขนาดใหญ่

หมายเหตุ หมายเลขในภาพที่ ก.3 แสดงถึงตำแหน่งต่างๆ ภายในฟาร์มดังนี้

1. ประตูทางเข้าฟาร์ม 2. บริเวณบ้านพัก/สำนักงาน 3. ประตูทางเข้าส่วนบุคคล
4. ประตูทางเข้ายานพาหนะ 5. โรงเก็บอาหารสำเร็จรูป 6. โรงเก็บอาหารหยาบ
7. แหล่งน้ำ (บ่อบาดาล/หรือสระน้ำ) 8. อ่างน้ำยาฆ่าเชื้อ 9. ทางเดินหน้าโรงอาหาร
10. โรงอาหาร 11. ห้องเก็บเวชภัณฑ์ 12. ห้องเก็บอุปกรณ์รีดนม
13. บริเวณทำความสะอาดอุปกรณ์รีดนม 14. บริเวณที่รีดนม 15. คอกโครีด
16. คอกโคแห้งนม 17. คอกคลอด 18. คอกพักลูกโคแรกเกิด 19. คอกโครุ่น
20. คอกโคสาว 21. บริเวณทำความสะอาดคอกก่อนรีดนม 22. บริเวณที่พักโคหลังรีดนม
23. บ่อพักน้ำเสีย 24. พื้นที่ตากมูลโค 25. บริเวณรวบรวมขยะ